

УДК 339.1 + 549.2

*В.І. Татарінцев, кандидат геолого-мінералогічних наук,
заступник директора – керівник відділу експертизи алмазів
E-mail: tat@gems.org.ua*

*О.Р. Бєлевцев, кандидат геологічних наук, заступник директора
E-mail: belevtsev@gems.org.ua*

*Л.І. Вишневська, головний фахівець відділу експертизи алмазів
Email: vishn@gems.org.ua*

*С.М. Зубарев, головний фахівець відділу експертизи алмазів
Email: zubarev@gems.org.ua*

*К.Є. Кормакова, головний фахівець науково-дослідної лабораторії
Email: kormakova.kater@gmail.com*

*Державний гемологічний центр України
вул. Дегтярівська, 38–44, Київ, 04119, Україна*

Удосконалення нормативної та технічної бази експертних робіт ДГЦУ з діамантів відповідно до передового міжнародного досвіду

DOI: [https://doi.org/10.53036/2021-4\(106\)-3](https://doi.org/10.53036/2021-4(106)-3)

Коротко розглянуто питання щодо вдосконалення нормативної та технічної бази експертних робіт ДГЦУ з діамантів відповідно до передового міжнародного досвіду, які включають удосконалення методик визначення кольору та прогнозної вартості діамантів, розробку методики визначення характеристик синтетичних діамантів для цілей митної експертизи відповідно до рекомендацій Кімберлійського процесу та проєкту нормативного документа щодо визначення характеристик опромінених діамантів.

Ключові слова: діаманти, класифікування діамантів, торгівля діамантами, ринок діамантів, Кімберлійський процес.

У 2021 році відділом експертизи алмазів Державного гемологічного центру України (ДГЦУ) розпочата робота щодо вдосконалення нормативної та технічної бази експертних робіт ДГЦУ з діамантів відповідно до передового міжнародного досвіду.

Ця робота виконується відповідно до Технічного завдання Мінфіну щодо виконання наукових та науково-технічних робіт (ННТР) ДГЦУ в 2021 році. Вона є складовою частиною теми ННТР «Вдосконалення нормативної та технічної бази експертних робіт і навчального курсу ДГЦУ з діамантів відповідно до передового міжнародного досвіду» (2021–2022 рр.).

Об'єктом дослідження були міжнародно визнані нормативні та інші документи, досвід, правила і методики класифікування діамантів, а також методики і новітні прилади для визначення характеристичних ознак діамантів.

Метою роботи є підвищення рівня надання експертних послуг ДГЦУ для потреб Держсховища, Генеральної прокуратури України, МВС, СБУ, судових органів, Держмитслужби, юридичних та фізичних осіб, сприяння виконанню вимог Кімберлійського процесу щодо розробки заходів протидії шахрайським схемам митних операцій з синтетичними алмазами.

В умовах розвитку прогресу України щодо членства в Євросоюзі актуаль-

ним завданням ННТР і роботи ДГЦУ в цілому є гармонізація Технічних умов ДГЦУ з класифікування діамантів, правил і методик у сфері експертизи діамантів з відповідним передовим міжнародним досвідом, зокрема, з міжнародними стандартами та настановами Всесвітньої конфедерації ювелірів (CIBJO), членом якої є Україна в особі ДГЦУ, з міжнародними стандартами ISO 18323:2015 «Вироби ювелірні. Споживацька довіра в індустрії алмазів», ISO 24016:2020 «Атестація огранованих діамантів – Термінологія, класифікація і методи випробування» тощо. Окремим актуальним питанням роботи є експертиза сировинних алмазів в умовах митного оформлення імпортованих посилок

синтетичних алмазів за кодом УКТЗЕД 7104.20, замість яких шахраї надсилають (або підмішують) природні алмази, щоб уникнути застосування обмежень, уведених Кімберлійським процесом (КП) щодо «кривавих» алмазів. Однією з рекомендацій КП є встановлення процедур виявлення таких алмазів у пунктах перевірок експорту та імпорту посилок з необробленими алмазами. Співробітники митних органів не мають потрібної фахової підготовки. У зв'язку з цим важливим завданням ДГЦУ є розробка заходів щодо діагностування та визначення характеристик синтетичних діамантів для цілей митної експертизи.

Послідовно розглянуті методологічні питання визначення кольору діамантів у найбільш визнаних у світі системах і стандартах атестації діамантів. У ході роботи критично переглянута чинна в ДГЦУ «Методична інструкція визначення кольору діамантів» від 2011 року. Вона доповнена корисними процедурами компараторного визначення кольору діамантів, які суттєво відрізняються за розмірами від «еталонних» зразків та враховують фізіологічний ефект різного сприйняття кольору різними очима спостерігача (так званий Master Eye Effect). Інструкція є складовою частиною Технічних умов ДГЦУ щодо атестації діамантів, якими користуються не тільки ДГЦУ, а й більше ніж 500 експертів-гемологів України, які пройшли фахову підготовку на навчальних курсах ДГЦУ.

Показано, що фундатором міжнародно визнаної класифікаційної системи кольору діамантів є Гемологічний інститут Америки (GIA). Інші гемологічні організації світу можуть користуватись системою GIA тільки в разі застосування похідних, узгоджених з GIA, алмазних зразків кольору, які, за нашими відомостями, в Європі є тільки в ДГЦУ. Новостворений у 2020 році міжнародний стандарт ISO 24016:2020 з атестації огранованих діамантів запозичив систему GIA, але підмінив «еталонні» зразки GIA власними зразками. Цей стандарт упровадив необхідність застосування власних, не узгоджених з GIA, зразків. Таких зразків немає у ДГЦУ і взагалі ні у кого в Україні. Тому пряме застосування стандарту ISO 24016:2020 в Україні є недоцільним. Водночас інші

положення цього стандарту є важливіми і придатними для впровадження у ДГЦУ і в Україні в цілому.

Удосконалена і запропонована до впровадження нова редакція методики визначення прогностичної вартості діамантів. Результати застосування цієї методики майже повністю збігаються з результатами застосування чинної методики, яка була створена у ДГЦУ в 2005 році, але нова «очищена» від посилань на нормативні документи колишнього СРСР та відповідних алгоритмів розрахунків. Ця методика спирається на визнану в усьому світі систему атестації діамантів, розроблену Гемологічним інститутом Америки, та на міжнародний стандарт моніторингу діамантового ринку Мартіна Рапапорта.

Виконано аналітичний огляд особливостей визначення характеристик опромінених діамантів. Розглянуто способи зміни кольору діамантів шляхом застосування різних процесів опромінення. Проаналізована проблема небезпеки опромінених діамантів для здоров'я та життя людей. Зроблено висновки щодо небезпечності більшості таких діамантів. Водночас зазначено, що на діамантовому ринку існують дуже небезпечні діаманти, опромінені радіоактивними ізотопами деяких елементів (Ra, Am, інші), висока залишкова радіоактивність яких тримається десятки-сотні років. Метод, заборонений МАГАТЕ, і вимагає застосування особливого радіаційного контролю та недопущення до вільного обігу цих діамантів у ювелірній справі. Відповідно до Технічного завдання Мінфіну на базі міжнародного стандарту «Споживацька довіра в індустрії алмазів» (ISO 18323:2015) методом перероблення створено проєкт держстандарту «Методика визначення характеристик діамантів. Опромінені діаманти».

Детально розглянута проблема шахрайського «підмішування» природних сировинних алмазів до торгових партій необроблених синтетичних алмазів з метою обходу вимог КП і легалізації так званих «конфліктних», або «кривавих», алмазів. Нині КП регулює світовий обіг природних необроблених алмазів за HS-кодами (= коди УКТЗЕД) 7102.10, 7102.21 і 7102.31.

Проблема, сформульована КП, така: у світі з'явилися шахраї, які з метою обходу вимог КП декларують необроблені природні алмази як синтетичні за HS-кодом 7104.20 з метою уникнення перевірок легального походження цих алмазів. КП і Всесвітня митна організація запропонували певні заходи:

- визначити, на яких етапах ланцюжка поставок може відбуватися вкідання природних алмазів у торгові партії синтетичних алмазів, і створити механізми запобігання та контролю за ним;

- встановити процедури виявлення природних алмазів у пунктах перевірок експорту та імпорту посилок з синтетичними необробленими алмазами;

- розширювати знання про синтетичні алмази і можливість їх виявлення з боку посадових осіб національних органів КП, відповідальних за зазначені перевірки;

- увести на державних рівнях додатковий HS-код 7104.21 для необроблених синтетичних алмазів з січня 2022 року.

Проблема визначена КП як така, що потребує негайних активних протидій з боку країн-учасниць КП шляхом гемологічної експертизи фахівцями торгових партій необроблених синтетичних алмазів на митницях. У ході роботи розроблено процедури та методологія здійснення такої експертизи з боку ДГЦУ в Україні. Розроблено «Методику визначення діагностичних ознак синтетичних алмазів для цілей митної експертизи». Запропоновано шляхи і механізми реалізації завдання КП щодо протидії шахрайським методам обходу вимог КП, які потребують змін та доповнень до законодавчих актів України, а саме:

- внести до «Закону Про державне регулювання» зміни та доповнення щодо порядку ввезення в Україну і вивезення з України сировинних алмазів, у тому числі синтетичних;

- внести до Переліку товарів, які в разі ввезення на митну територію України підлягають заходам офіційного контролю, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 року № 960, сировинні алмази, в тому числі синтетичні;

– внести до постанови Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 № 307 «Про ввезення на митну територію України та вивезення з митної території України алмазів» зміни та доповнення, які стосуються переміщення та митного оформлення сировинних синтетичних алмазів, у тому числі визначити пункти

пропуску таких алмазів на/з митної території України;

– визначити нормативним актом обов'язковість здійснення гемологічної експертизи торгових партій необроблених синтетичних алмазів під час їх митного оформлення.

Без втілення у життя цих заходів дотримання Україною вимог Кімберлійського процесу щодо контролю за переміщенням «кривавих» алмазів через митний кордон України будуть не виконані.

УДК 339.1 + 549.2

В.И. Татаринцев, кандидат геолого-минералогических наук, заместитель директора –руководитель отдела экспертизы алмазов

E-mail: tat@gems.org.ua

А.Р. Белевцев, кандидат геологических наук, заместитель директора

E-mail: belevtsev@gems.org.ua

Л.И. Вишневецкая, главный специалист отдела экспертизы алмазов

E-mail: vishn@gems.org.ua

С.М. Зубарев, главный специалист отдела экспертизы алмазов

E-mail: zubarev@gems.org.ua

К.Е. Кормакова, главный специалист научно-исследовательской лаборатории

E-mail: kormakova.kater@gmail.com

Государственный геммологический центр Украины ул. Дегтяревская, 38– 44, Киев, 04119, Украина

Усовершенствование нормативной и технической базы экспертных работ ГГЦУ по бриллиантам в соответствии с передовым международным опытом

Кратко рассмотрены вопросы совершенствования нормативной и технической базы экспертных работ ГГЦУ по алмазам в соответствии с передовым международным опытом, включающими усовершенствование методик определения цвета и прогнозной стоимости алмазов, разработку методики определения характеристик синтетических алмазов для целей таможенной экспертизы в соответствии с рекомендациями Кимберлийского процесса и проекта нормативного документа по определению характеристик облученных алмазов.

Ключевые слова: бриллианты, классификация бриллиантов, торговля бриллиантами, рынок бриллиантов, Кимберлийский процесс.

UDC 339.1 + 549.2

V. Tatarintsev, Ph.D. (Geol.), Deputy Director – Head of the Diamond Grading Department

E-mail: tat@gems.org.ua

O. Belevtsev, Ph.D. (Geol.), Deputy Director

E-mail: belevtsev@gems.org.ua

L. Vyshnevskaya, Chief Specialist of the Diamond Grading Department

E-mail: vishn@gems.org.ua

S. Zubarev, Chief Specialist of the Diamond Grading Department

E-mail: zubarev@gems.org.ua

K. Kormakova, Chief Specialist of the Research Laboratory

E-mail: kormakova.kater@gmail.com

State Gemmological Centre of Ukraine

38– 44 Deghtyarivska Str., Kyiv, 04119, Ukraine

Improvement of the regulatory and technical base of expert work of SGCU on diamonds in accordance with international best practices

The issues of improving the regulatory and technical base of the SGCU expert work on diamonds in accordance with international best practices, which include the improvement of color determining techniques and estimated value of diamonds were considered as well as the development of methods for characteristics determining of synthetic diamonds for custom examination purposes in accordance with the Kimberley Process recommendations and draft regulations to determine the characteristics of irradiated diamonds.

Keywords: diamonds, diamond classification, diamond trade, diamond market, Kimberley Process.